

YASHIL INVESTITSIYALARNING INVESTITIYA JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDAGI ROLI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11398398>

Uroqboyeva Farzuna
TDIU tayach doktoranti

Yashil investitsiyalar tabiatga ijobiy ta'sir ko'rsatadigan biznes loyihalarni qo'llab-quvvatlashga intiladi. Ko'pincha ijtimoiy mas'uliyatli investitsiyalar (SRI) yoki ekologik, ijtimoiy va boshqaruv (ESG) mezonlari bilan guruhlangan yashil investitsiyalar tabiiy resurslarni saqlash, ifloslanishni kamaytirish yoki boshqa ekologik ongli biznes amaliyotlari yoki loyihalarni o'z ichiga oladi. Ko'plab investorlar yashil obligatsiyalar, yashil birja fondlari (ETF), yashil indeks fondlari, yashil investitsiya fondlarini sotib oladilar yoki yashil tashabbusli loyihalarni qo'llab-quvvatlaydigan korxonalariga egalik qiladilar. Bunday investorlar uchun daromad olish asosiy maqsad bo'lmasa ham, keyingiz izlanishlarga ko'ra, yashil investitsiyalardan keladigan daromad an'anaviy aktivlardan keladigan daromaddan qolishmaydi.

Yashil investitsiya konsepsiyasi - bu suvni tozalash, ekotizimlar va tabiiy landshaftlarning xilma-xilligini oshirish, himoya qilish, energiyani tejash yoki qayta tiklanadigan energiyadan foydalanish kabi atrof-muhit yoki iqlimga yetkazilgan zararning oldini olish, yumshatish yoki qoplash kabi ekologik tovarlar va xizmatlarni taqdim etishga sarmoya kiritish uchun davlat va xususiy sektorning safarbar qilingan yashil kapitalidan foydalanish[1].

Jahon bankining tadqiqotida (Baietti va boshq., 2012) yashil investitsiyalarning asosiy muammolari quyidagilar degan xulosaga keldi[2]:

- uglerod narxi: faqat uglerod narxlari barqaror, bashorat qilinadigan va ishonchli bo'lganda, yashil investitsiya investorlar uchun jozibador bo'ladi.;

- qazib olinadigan yoqilg‘i subsidiyalari: qazib olinadigan yoqilg‘i narxining past bahosi;

- oldindan yuqori xarajatlar va uzoq qaytarilish muddatlari: Yashil investitsiyalar tobora qimmatga tushadi;

- texnologik xavflar: Har bir yangi texnologiya hayotiylik va xususiyatlar kabi xavflarga ega;

- daromad risklari

Yashil investitsiya loyihalariga sarmoya kiritish yuqori riskli bo‘lsa ham, o‘z investorlariga yuqori daromad keltiradi. Yashil investitsiya loyihalariga sarmoya kiritishning bir qancha usullari mavjud.

Yashil aksiyalar

Yashil obligatsiyalar

Yashil fondlar

1-rasm. Yashil loyihalarga investitsiya kiritish usullari

Yashil investitsiyalarning eng oddiy shakllaridan biri atrof-muhit muhofazasi bo‘yicha kuchli majburiyatga ega bo‘lgan kompaniyalardan aksiyalar sotib olish hisoblanadi. Barqaror daromadli qimmatli qog‘oz hisoblangan yashil obligatsiyalar esa banklar, korxonalar va davlat organlari tomonidan atrof-muhitga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadigan loyihalarni moliyalashtirish uchun chiqariladi. Ushbu obligatsiyalar soliq imtiyozlariga ham ega bo‘lishi mumkin. Bu o‘z navbatida, an’anaviy obligatsiyalarga qaraganda yashil obligatsiyalarning jozibadorligi yuqori bo‘lishini ta‘minlaydi. Yashil investitsiyalarning yana bir ko‘rinishi investitsiya fondi, ETF yoki index fondlarining aksiyalariga sarmoya kiritish hisoblanadi. Ushbu yashil fondlar istiqbolli qimmatli qog‘ozlar savatiga sarmoya kiritadi, bu esa investorlarga o‘z mablag‘larini bitta aksiya yoki obligatsiyaga emas, balki turli xil ekologik loyihalarga yoyish imkonini beradi.

Yashil investitsiyalar kelajakda yuqori daromad olishning eng ishonchli usuli bo'lmada, eng muvaffaqiyatli investitsiyalar qayta tiklanadigan muqobil energiya ishlab chiqarish va saqlash sohasida bo'lgan.

Yashil investitsiyalarga quyidagi sohalarga qilingan investitsiyalarni misol keltirish mumkin:

Yashil energiya - yashil investitsiyaning asosiy yo'nalishi bo'lib, ushbu toza yashil investitsiyalar yashil infratuzilmaga (ya'ni, qazib olinadigan yoqilg'ilarni yoqishga tayanmaydigan energiya ishlab chiqarishga) qaratilgan. Ushbu toifaga suv, shamol va quyosh energiyasi bilan shug'ullanadigan kompaniyalar kiradi.

Atrof-muhit ifloslanishi muhofazasi - sanoat elektr stansiyalaridan chiqadigan issiqxona gazlari emissiyasini kamaytirish va avtomobil sanoat tizimlari kabi manbalardan chiqadigan chiqindilarni kamaytirishga qaratilgan.

Chiqindilarni kamaytirish - bu chiqindilarni qayta ishlash kompaniyalari uchun katta biznesga aylangan qayta ishlash haqida, ular chiqindixona konlarini kamaytirish yo'llarini izlamoqda.

Organik moddalar - bu toifa pestitsidlardan foydalanmaydigan, barqaror dehqonchilik bilan shug'ullanadigan organik fermalarga qaratilgan. Butun oziq-ovqat bozorlari iste'molchilarga ularning oziq-ovqatlari qayerdan kelishi haqida ko'proq ma'lumot bergan kompaniyaning namunasidir.

Baliqchilik - bu barqaror baliq ovlash haqida bo'lib, bu dunyodagi haddan tashqari baliq ovlangan okeanlarning oziq-ovqat zanjiriga qanday ta'sir qilishini ko'rsatadi.

Geotermal - bu toifa yashil quvvatning kichik to'plamidir. Geotermal energiya kompaniyalari toza energiyani rivojlantirish uchun yerdan issiqlikdan foydalanish yo'llarini izlaydilar.

Yashil investitsiya odamlar va sayyora uchun noyob imkoniyatlarni taqdim etadi, barcha turdagi investorlar dunyo va atrof-muhitga yuqori ta'sir ko'rsatadigan kompaniyalarga pul qo'yish yo'llarini izlaydi. Bundan kelib chiqadiki yashil loyihalarni amalga oshiradigan kompaniyalar investorlarning qiziqishlarini uyg'otadi. Bu esa korxonalar investitsiya jozibadorligini oshishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Inderst, G., Kaminker, Ch., Stewart, F. (2012). Defining and Measuring Green Investments: Implications for Institutional Investors Asset Allocations. OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, No.24, OECD Publishing
2. Baietti, A., Shlyakhtenko, A., La Rocca, R., & Patel, U. D. (2012). Green infrastructure finance: leading initiatives and research. The World Bank.
3. United Nations Environment Programme (UNEP). (2009). Private financing of renewable energy: A guide for policymakers
4. Turayevich J. I. Akmal o'g'li, SM (2023) //INVESTITION LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHDA TIKLANISH VA TARAQQIYOT JAMG'ARMASINING O'RNI. PEDAGOGS jurnali. – T. 35. – №. 4. – C. 147-157.
5. <https://www.investopedia.com/terms/g/green-investing.asp>
6. <https://ashokahedkar.com/blog/what-is-green-investing-and-how-is-it-changing-the-world/>